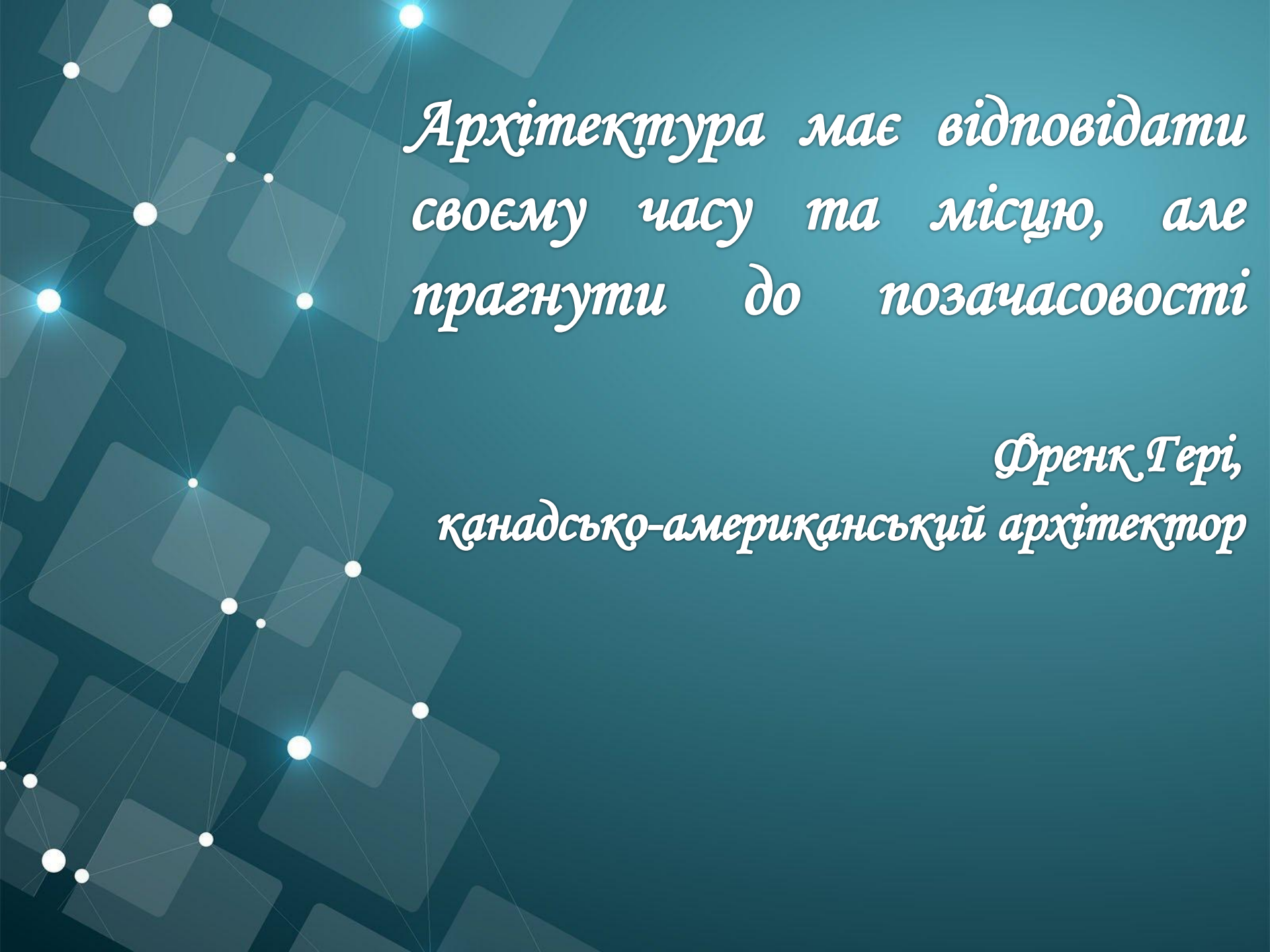

Відомі зодчі України

Частина I

*Архітектура має відповідати
своєму часу та місцю, але
прагнути до позачасовості*

*Френк Гері,
канадсько-американський архітектор*

ВОЛОДИМИР АДРІАНОВИЧ БЕЗСМЕРТНИЙ

Безсмертний Володимир Андріанович народився в Києві 21 грудня 1861 року в небагатій родині чиновника.

Середню освіту здобув у Віленському реальному училищі, яке закінчив 1880 року. Цього ж року вступив до Санкт-Петербурзького інституту цивільних інженерів. Закінчив навчання у 1885 році по 1-му розряду і рік відбував військову повинність.

У 1886 році Володимир Безсмертний відряджений в Україну, де був призначений на посаду молодшого інженера при Волинському губернському будівельному відділі.

За період служби на Волині Володимиром Безсмертним були зведені різні споруди: мости через річки Горинь і Стир, храм у селі Ємільчиному, сільські лікарні, школи, будівля Житомирського окружного суду, відремонтована Житомирська чоловіча гімназія тощо.

В 1919–1921 роках викладав у Одеському будівельному технікумі, в 1922 році в Київському політехнічному інституті, очолював секцію Київського губкомунвідділу, в 1925 році був технічним інспектором та київським міським інженером в 1926 році. В 1922–1931 роках виконував обов'язки головного архітектора Києва.

Був членом громадського активу художньо-промислового і наукового музею (тепер Національний художній музей України).

Помер 6 серпня 1940 року. Похований в Києві на Лук'янівському кладовищі.

Авторські роботи Безсмертного В. А.

*Проект прибуткового будинку на Сагайдачного,
(1899)*

«Будинок з ірисами». Київ

Як консультант та член будівельної комісії,
Безсмертний В. А. брав участь в будівництвах
Володимирського собору та Київського політехнічного інституту

*Володимирський
собор*

*Київський політехнічний
інститут*

«Будинок з котами». Київ

АНАТОЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ

Народився 6 (19) травня 1910 року в селі Буки, нині Малинський район, Житомирська область.

Творча діяльність А. В. Добровольського почалася 1934 року після закінчення Київського будівельного інституту. Одним з викладачів архітектора був Йосип Каракіс. У 1936 році вони разом з ним проєктують і будують житловий будинок для вищого командного складу на Золотоворітській вулиці в Києві. Далі архітектор проєктує готель на площі Богдана Хмельницького, гуртожитки Лісотехнічного інституту та Тонкосуконного комбінату в Дарниці, Будинок творчості письменників у Каневі.

З кінця 1950 року, будучи головним архітектором Києва, А. В. Добровольський керує детальною розробкою проєкту реконструкції Хрещатика.

За проєктами архітектора в Києві споруджено особняк генерала Ватутіна, житлові будинки на Володимирській вулиці та Червоноармійській вулиці, приміський вокзал, готель «Москва», «Завод Більшовик» та його житлові будинки, кінотеатр «Україна», а Будинок художника, аеропорт у Борисполі, мости Північний через річку Дніпро й через протоку Десенка — у співавторстві.

В українському національному стилі були споруджені в Києві колоритні ресторани «Вітряк», «Курені», «Полтава».

За думкою доктора архітектури Ю. С. Асєєва, А. Добровольський стоїть поруч з Григоровичем-Барським, Альошиним, Ніколаєвим, Меленським, які зіграли велику роль у забудові Києва та формуванні його художнього образу.

Помер А. Добровольський 19 травня 1988 року, похований на Байковому кладовищі.

**Будівлі, спроектовані
Добровольським А. В.**

Північний міст

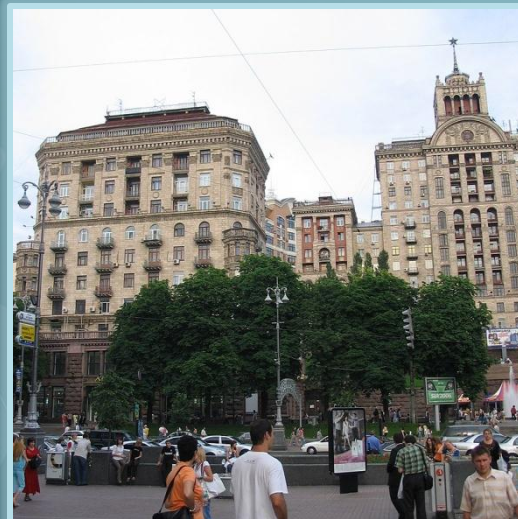
*Наземний вестибюль станції метро
«Хрещатик»*

*Інститут фізики
НАН України*

Будинок художника в Києві

Київ, Хрещатик, 23 /25

Готель Україна

ВОЛОДИМИР ГНАТОВИЧ ЗАБОЛОТНИЙ

Один з найвидатніших українських архітекторів радянської доби.

Народився 1898 р. у селі Карань (тепер Трубайлівка у Переяславі-Хмельницькому) в сім'ї сільського ремісника. У 1921 році вступив до Київського архітектурного інституту, де навчався в майстерні видатного київського архітектора, професора П. Ф. Альошина. Після закінчення інституту Володимира Заболотного залишили на кафедрі архітектури асистентом професора. Водночас він працював в майстерні професора О. М. Вербицького, розробляючи робочі креслення для київського залізничного вокзалу.

Самостійна творча праця Володимира Заболотного почалася у філії Дніпроміста, де протягом 1929-1933 років він створив генеральні плани міст

Черкаси, Кременчук, Комінтернівське, Дніпродзержинськ (нині - Кам'янське), а 1934 року розробив генеральний план і проєкт детального планування та забудови адміністративного центру м. Кривий Ріг. У 1933 році за його проєктом зведено будинок Облспоживспілки у Вінниці.

Отримавши перемогу у конкурсі проєктів для будинку Верховної Ради, В. Заболотний розробив проєкт та збудував найвизначніший твір свого життя, який приніс йому славу – Будинок Верховної Ради УРСР, збудований у Києві у 1936-1939 роках, він став однією з найвидатніших споруд в Україні того періоду.

Володимир Гнатович працював над багатьма проєктами: житлові будинки, палаци культури, кінотеатри. Окрім практичної діяльності, Заболотний також займався викладацькою роботою.

З 1945 – 1956 рр. був Президентом Академії архітектури України.

1953 року ВАК надала йому вищого наукового ступеня — доктора архітектури.

Володимир Гнатович Заболотний помер 3 липня на 1962-му році. Похований на Байковому кладовищі в Києві.

В Переяславі-Хмельницькому відкрито Меморіальний музей архітектора В. Г. Заболотного, де пройшло дитинство зодчого.

Іменем архітектора названа Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека в Києві.

***Меморіальний музей архітектора
В. Г. Заболотного в Переяславі-
Хмельницькому***

***Державна наукова архітектурно-будівельна
бібліотека ім. В. Г. Заболотного***

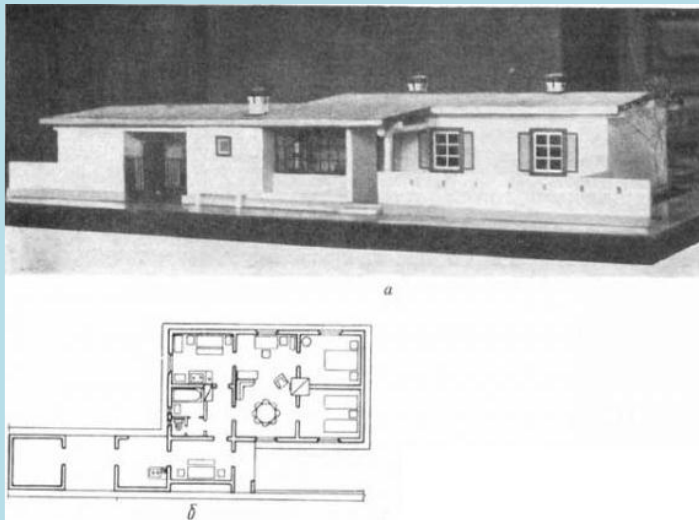
Основні проекти Заболотного В. Г.

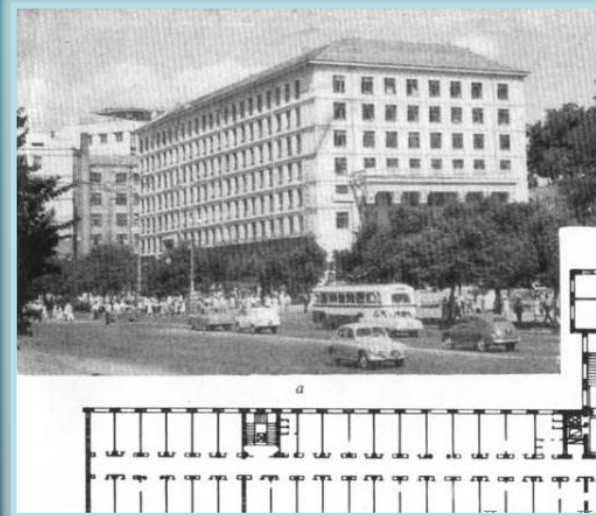
Будівля Верховної Ради УРСР в Києві

*Кінотеатр у Піонерському парку в Києві,
1936-1997 рр.*

*Проект індустріально-збірного
житлового
будинку для Донбасу, 1948р.*

*Будинок Укркоопспілки на
Хрещатику,
м. Київ. 1955-1957 рр.*

ЙОСИП ЮЛІЙОВИЧ КАРАКІС

Український архітектор, містобудівник, художник і педагог, один з найплідніших київських зодчих. Архітектор світового класу, відомий на території колишнього Радянського Союзу та за кордоном як майстер короткої епохи українського конструктивізму і активний борець за збереження історичних пам'яток. Йосип Каракіс — автор десятків будівель, які стали згодом пам'ятками архітектури і ряду типових проектів. Багато його оригінальних ідей та архітектурних рішень залишаються актуальними й сьогодні.

Народився Йосип Юлійович 29 травня 1902 року в сім'ї Юлія Борисовича Каракіса, службовця та співвласника цукрового заводу в містечку Турбів на Вінниччині. Від самого дитинства Йосип виявив схильність до мистецтва. Під час навчання у Вінницькому реальному училищі він відвідував уроки художника Абрама Черкаського. А з 16 років почав створювати декорації для Вінницького театру.

В 1922 вступає у Інститут народного господарства на юридичний факультет. Але потяг до прекрасного перемагає, і вже за рік він перевівся на факультет живопису до Київського художнього інституту. Відтоді все життя й творчість Каракіса нерозривно були пов'язані з Києвом.

Починаючи з 1931 року отримав запрошення викладати в Київському будівельному інституті. У довоєнний період ним побудовано безліч житлових і громадських будівель, в числі яких — Будинок Червоної армії на 1000 глядачів у Вінниці, Єврейський театр у Києві, будівля Національного музею України та ін.

У 1951 році, після чергової ідеологічної «чистки» був звільнений за використання заборонених тоді мотивів українського бароко на фасаді готелю «Україна», побудованого на початку 50-х років у Луганську. Таким чином, визнаний архітектор на той момент фактично залишився без роботи, розробляючи анонімно креслення станцій київського метрополітену та створюючи типові проекти шкіл для звичайних дітей, які тривалий час успішно будувалися та продовжують будуватися по всій Україні. Ця робота тривала, аж поки архітектора не відправили на пенсію в 1979 році, хоча він буквально жив і пломнів новими задумами й проектами.

Йосип Каракіс пішов із життя 23 лютого 1988 року. Поховали його на Байковому цвинтарі в Києві.

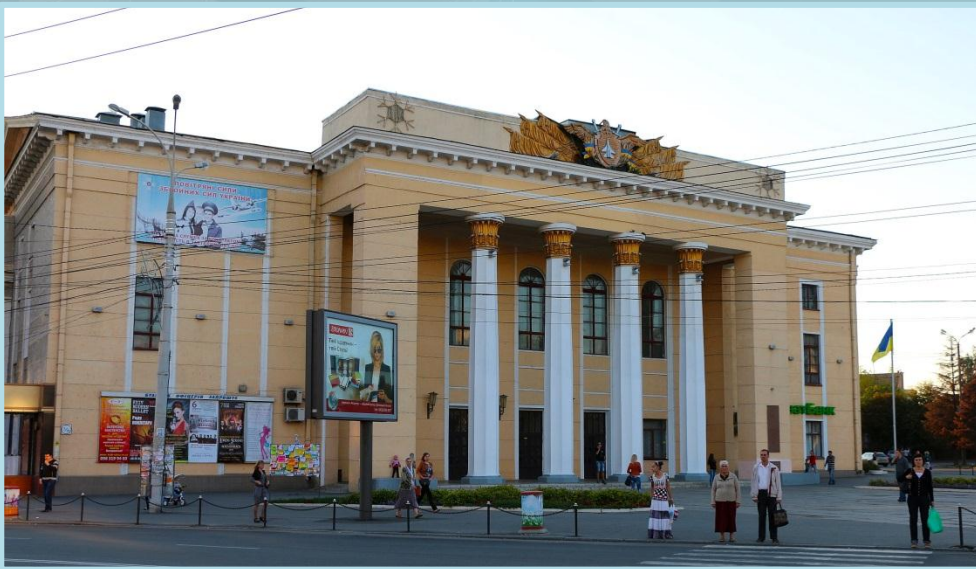
Споруди та проекти Каракіса Й. Ю.

Єврейський театр, другий побудований проект, м. Київ

Будинок Офіцерів (Будинок Червоної Армії і Флоту), м. Київ

Центр культури, просвіти та дозвілля Повітряних сил України (колишній Будинок Червоної армії або Будинок офіцерів) у Вінниці

Готель «Україна», м. Луганськ

Житловий комплекс - реалізований проєкт

Національний музей історії України, м. Київ

ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ КОБЕЛЄВ

Олександр Васильович Кобелєв – відомий український архітектор і педагог, член Петербурзької спілки архітекторів. Народився 27 липня 1860 р. неподалік Санкт-Петербурга, а його хрещеним батьком був російський імператор Олександр II. Освіту майбутній архітектор отримував у Санкт-Петербурзі в інституті цивільних інженерів. За його дипломним проєктом було зведено залізничний вокзал у м. Козятин Вінницької області. Після навчання його направили працювати архітектором в управлінні Південно-Західної залізниці, що розташовувалась в Києві. Українська столиця настільки припала Кобелєву до душі, що він залишився тут. Загалом архітектор прожив у Києві ще понад 50 років.

У 1902 р. О. Кобелєв брав участь у конкурсі на проєкт Київського державного банку, де отримав першу премію. Будівництво споруди розпочалося в 1904 р. за його керівництва. Працював він і над проєктом розширення станції Київ-пасажирський.

Олександр Васильович був і знаним педагогом: з 1899 р. читав лекції та керував архітектурним проєктуванням у Київському політехнічному інституті на різних факультетах, з 1916 р. його обрано професором кафедри будівельного мистецтва і архітектури. Протягом 1912-1919 рр. був одним з організаторів і деканом будівельного факультету Київських політехнічних курсів.

За проєктами О. Кобелєва зведено понад 200 споруд різного функціонального призначення. Це вокзали на станціях Коростень, Сарни, Бендери, паровозозбірна на 42 паровози в Одесі, лікарні для залізниці в Києві та Жмеринці Вінницької області, дитячий притулок на станції Київ, залізнична колонія в Києві, філія Київського державного банку в Костянтинівці та ін.

Помер О. Кобелєв 30 вересня 1942 р. Похований на Лук'янівському цвинтарі в Києві.

Споруди Кобелєва О. В.

Національний Банк України

Вокзал ст. Козятин

*Водогінна вежа в
Козятині*

Будівля Київського політехнічного інституту

Вищі жіночі курси , м. Київ

Електростанція у Вінниці

Шоста чоловіча гімназія, м.Київ

Київське відділення Російського технічного товариства, м.Київ

КОВНІР СТЕПАН ДЕМ'ЯНОВИЧ

Дослідження життя і творчої спадщини майстра почалися лише у 20 столітті. Честь, уточнення багатьох біографічних даних про Степана Ковніра належить Борису Крицькому, який у 1950-1960 роках зокрема з'ясував рік його народження.

Народився Степан Ковнір в 1695 році у селі Гвоздів на Київщині, що з 16 століття належало Київському Пустинно-Микільському монастирю. З молодих років працював каменярем, а з часом і сам отримав кваліфікацію «майстра кам'яного будівництва».

Був підданим Києво-Печерської лаври (хоч і звільненим від усіх монастирських повинностей). Близько 1720 року переселився до Києва. Монастир зазнав великої пожежі у 1718 році. Тому тут розпочали великі відбудовчі роботи, в яких брав участь й Ковнір. Спершу він працював під керівництвом Йоганна Шеделя, Василя Нейолова та інших професійних зодчих.

Вважається, що першими творами Ковніра були споруди господарчого призначення — склади, комори, ключарня, палітурня, друкарня. За участю Ковніра споруджено дзвіниці на Ближніх та Дальніх печерах, храм у Китаєві, Кловський палац та інші видатні пам'ятки українського бароко. Яскравим шедевром є Ковнірівський корпус на території Верхньої Лаври — колишнє службове монастирське приміщення.

Києво-Печерській лаврі будівничий віддав майже 40 років своєї праці.

«Ковнір для Лаври зробив те, що Сансовіно для площі Сан Марко в Венеції – завершив історичний процес складання гармонійного архітектурного комплексу»

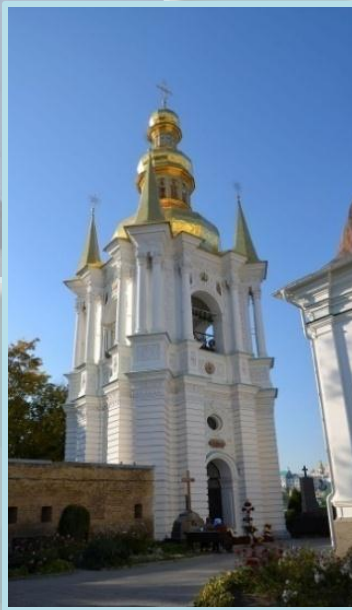
Юрій Асеев

Степан Дем'янович Ковнір помер в 1786 році.

Творча спадщина Ковніра С. Д.

*Киево-Печерська лавра,
Ковнірівський корпус*

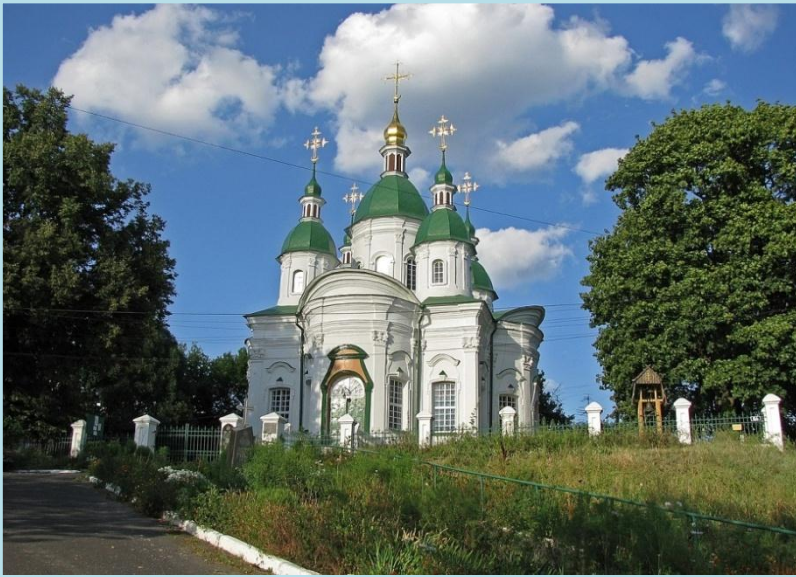
*Дзвіниця на
Ближніх
печерах*

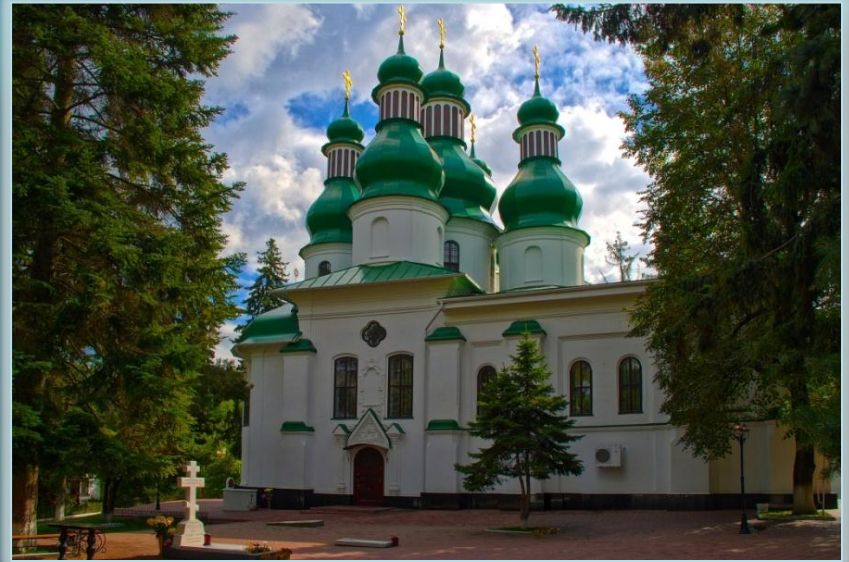
*Успенський собор
Киево-Печерської
лаври*

*Дзвіниця на
Дальніх печерах*

*Собор Антонія і Феодосія,
м. Васильків*

*Китаївська пустинь, Троїцька церква,
м. Київ*

Кловський палац, м. Київ

АНДРІЙ ІВАНОВИЧ МЕЛЕНСЬКИЙ

Меленський Андрій Іванович – відомий український архітектор, перший головний архітектор м. Києва, «батько» нової епохи в розвитку архітектури – доби українського ампіру. Зведені за його проектами чи за його нагляду будівлі прикрашають сучасний Київ.

Андрій Меленський народився 1766 року в Москві у родині обер-офіцера. 15 січня 1775 року був зарахований учнем до Камінного приказу в Москві, де навчався арифметиці, геометрії, геодезії, малюнку та архітектурі. З 1780 року був переведений до комісії будівництва Москви, пізніше — у Московську Кремлівську експедицію.

У 1790-х роках був Волинським губернським архітектором. А з червня 1799 року працював у Києві. Меленський став автором забудови міста Києва, проектантом і будівничим багатьох житлових будинків. Одне з найголовніших завдань, яке прийшлося йому вирішувати – це архітектурне об'єднання Печерська (чи так званого Верхнього міста) та Подолу в єдине ціле.

Постать Андрія Меленського, який майже 30 років був головним архітектором Києва, є надважливою для історії міста.

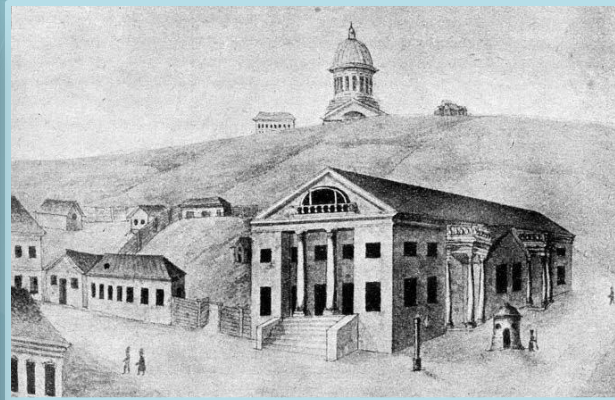
Беззаперечно, що Андрій Іванович був одним із провідних архітекторів Європи. Навіть після того як покинув посаду головного архітектора Києва через хворобу очей, він не полишив архітекторської практики.

Помер Меленський 1 січня 1833 р. у віці 70-ти років, був похований на Щекавицькому кладовищі. Це кладовище було знищено за часів Радянської влади і могила відомого архітектора разом з ним.

Споруди Меленського А. І.

Пам'ятник на честь повернення Києву Магдебургського права

Перший Міський театр у Києві

Церква Миколи Доброго у Києві на Подолі

Церква святого Миколая на Аскольдовій могилі, м. Київ

Будинок Назарія Сухоти, м. Київ

Контрактний будинок, м. Київ

Список використаних джерел із фондів НТБ ВНТУ:

- ❖ Асеев, Ю. С. Професія-архітектор / Ю. С. Асеев. – Київ : Будівельник, 1991. – 104 с.
- ❖ «Застигла музика» Добровольського // Наука і суспільство. – 2004. – № 5-6. – С. 20-22.
- ❖ Кудрявцев, Л. Його кредо – модерн (архітектор Володимир Безсмертний) / Л. Кудрявцев // Наука і суспільство. – 2004. – № 1/2. – С. 20-22.
- ❖ Кулик, Н. Роман із каменем, або творець архітектурних симфоній [Олександр Кобелев] / Н. Кулик // Освіта України. – 2020. – 6 липня (№ 26). – С. 13-15.
- ❖ Лебедев, Г. Київський архітектор Анатолій Добровольський / Г. Лебедев // Київська старовина. – 2001. – № 6. – 163-168.
- ❖ Неповторний почерк Степана Ковніра // Наука і суспільство. – 2003. – № 9. – С. 20-21.

- ❖ *Патока, В. Видатний зодчий Києва : До 150-річчя від дня народження О. В. Кобелева (1860-1942) / В. Патока // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2010. – № 3. – С. 48-54.*
- ❖ *Рихтік, А. Архітектор, учений, педагог : До 120-річчя від дня народження В. Заболотного (1898-1962) / А. Рихтік // Дати і події, 2020. Календар знаменних дат. – 2018. – № 2. – С. 33-37.*
- ❖ *Цалик, С. Йосип Каракіс: життя і книжка / С. Цалик // Дзеркало тижня. – 2017. – 8-14 квітня (№ 13). – С. 15.*
- ❖ *Шекет, Ю. Андрій Меленський: канон у краєвиді / Ю. Шекет // Личности. – 2020. – № 4-5. – С. 78-94.*

Список використаних електронних джерел:

- ❖ *Безсмертний Володимир Адріанович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Режим доступу: <https://cutt.ly/1wyXL7LP>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.*
- ❖ *Безсмертний Володимир Адріанович [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу : <https://esu.com.ua/article-41593>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.*
- ❖ *Добровольський Анатолій Володимирович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Режим доступу: <http://surl.li/iowyi>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.*
- ❖ *Володимир Гнатович Заболотний [Електронний ресурс] // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України : вебсайт. – Режим доступу : <https://csamm.archives.gov.ua/2021/07/01/volodymyr-hnatovych-zabolotnyi-1898-1962/>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.*

- ❖ Йосип Каракіс – буржуазний націоналіст, який збудував Київ [Електронний ресурс] // Історична правда : вебсайт. – Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/digest/2012/05/29/87520/>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.
- ❖ Кобелев Олександр Васильович [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Режим доступу: <http://surl.li/ioxav>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.
- ❖ Ковнір Степан Дем'янович [Електронний ресурс] // Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного : вебсайт. – Режим доступу : <http://dnabb.org/modules.php?name=Pages&go=page&pid=101>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.
- ❖ Меленський Андрій Іванович [Електронний ресурс] // Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного : вебсайт. – Режим доступу: <https://t.deco-creative.com.ua/melenskyu-andriy-ivanovych-1766-1833>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.
- ❖ Андрій Меленський – архітектор, без якого неможливо уявити сучасний Київ [Електронний ресурс] // CONSERVATOR JOURNAL – Режим доступу : <https://conservatorjournal.com/kyivarch>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 01. 02. 2022.

*Матеріал збрала та впорядкувала
Шовгур Юлія
бібліотекар відділу обслуговування
науково-технічної бібліотеки
Вінницького національного
технічного університету*

Вінниця
2023